

Ha már a parancs elhangzott*

(Fordítás a Vojennij Vesztnyik 1973/8. számából)

A közelmúltban a tisztek — többségükben a mi alegységparancsnokaink — az egyik kiképző központban gyülekeztek a befejezett gyakorlat értékelése céljából. Az értékelés kezdetéig még volt néhány perc és beszélgettek a parancsnoki kezdeményezés jelentőségéről harcban. A vitatott kérdések megbeszélése során szóba hozták Kuc ezredes cikkében felvetett gondolatokat is. A vitatkozók egy része teljesen azonosította magát a Kuc ezredes által felvetett gondolatokkal, a másik része pedig nem minden — a cikkben szereplő — gondolattal értett egyet.

Minek a parancs — vetette fel az egyik százados —, tegyék lehetővé azt, hogy teljes jogú parancsnok legyek és nem kell felettem dadáskodni. Én magam döntsem el, hogy mikor és hogyan hajtsam végre a legoptimálisabban a meghatározott feladatot.

Nem, ez lehetetlen így — szállt szembe vele az egyik alezredes. — Igyekezzen minden feladatot úgy végrehajtani, ahogyan azt meghatározták és nem kell felette meditatálni.

Én teljesen érdektelen voltam, de a gyakorlat értékelése után végig tanulmányoztam Kuc cikkét.

Kétségtelen, hogy a szerző egy sor nagyon fontos kérdést vetett fel. Ez vitathatatlan tény és azt senki sem vonja kétségbe, hogy korszerű harcban a parancsnokok kezdeményező, alkotóképesége és önállósága nélkül az ellenség feletti győzelem kivívása lehetetlen. A szerző a cikk végén veti fel röviden az egyszemélyi parancsnok és a fegyelem szerepét harcban. Én erről a kérdéstről kívánok kissé részletesebben szólni, mert engem különösen ezek a gondolatok ragadtak meg a legjobban a tisztek közötti vita során.

Kinek van közülük igaza? Ezen gondolkodva két harci emlék jutott az eszembe.

1943. júliusában a kurszki ütközetben a páncéltörő osztály parancsnoka voltam. A szovjet csapatok ellentámadása kezdetének előző estéjén

* Hozzászólás: „A parancsnok önállósága és miben rejlik az ereje” című cikkhez.” Megjelent a HADTÁPBIZTOSÍTÁS c. folyóirat 1973/3. számában.

Opalykovó falu körzetében tüzelőállást foglaltunk el. Közvetlenül előttünk nagy síkság terült el, amelyen elszórtan szénaboglyák voltak és mögöttük húzódott a németek peremvonala. Minden pillanatban készek voltunk a fasiszták harcokcsijaival vívott harcra. Parancsot kaptunk a tűz megnyitására, a szénaboglyák megsemmisítésére. Emlékszem, nemcsak a a sorállománynál, de bennünk tisztékben is felvetődött, hogy minek pazaroljuk el a löszert értelmetlenül. Parancs, az parancs, zártuk le az elmélnkedést. Megnyitottuk a tüzet és ezután minden tisztázódott előttünk, hogy az ártatlan szénaboglyákban „tigrisek” és páncéltörők voltak álcázva.

Másik példa, amely Szttrizsák századoshoz, az egyik legjobb barátomhoz és harcostársamhoz fűződik.

Az üteg — melynek parancsnoka volt — állásába az elkeseredett harc hevében betört néhány ellenséges harckocsi. Az ütegek tüzelőállásaihoz vezető utakat aknásították. A betört harckocsik a szovjet csapatok harcrendi mélységébe nyomultak előre. Az ellenség hátába került üteg nem hagyta el a tüzelőállásait parancs nélkül. A bátor ütegparancsnok helyzetmegítélést végzett és elhatározta a lövegek megfordítását és a harckocsi legérzékenyebb részének a lövetését.

A tűzerek kilenc harckocsit semmisítettek meg és a hitleristákat visszavonulásra kényszerítették. Ebben a harcban bátor katonához méltóan, néhány beosztottjával együtt halt hősi halált Szttrizsák százados is, aki halála után a Szovjetunió hőse, a legmagasabb kitüntetést kapta. Ők végrehajtották a parancsot és ezzel lehetőséget biztosítottak csapataink átcsoportosításának végrehajtására, a tartalékok előrevonására, továbbá lemondatta a hitleristákat a támadás további folytatásáról.

Ebben a két epizódban van egy közös tanulság, ez pedig a parancs ellentmondás nélküli végrehajtása. Ezt fegyelemnek nevezzük. Enélkül bármilyen kezdeményezés nem sokat ér.

A szabályzatok a parancsnok támaszai harcban és a békekiképzésben. A tiszt köteles elsősorban szigorúan végrehajtani a szabályzatokban meghatározott követelményeket és biztosítani, hogy a beosztottak is maradéktalanul végrehajtsák. Itt mindenekelőtt a fegyelem kérdése vetődik fel. Természetesen nem a szabályzatok előírásainak vakon történő végrehajtásáról van itt szó.

Fegyelem a Szovjetunió fegyveres erőiben a katonai szolgálat iránti kötelességtudaton alapszik, továbbá azon a személyes felelősségen, amely a haza védelmében minden katonai szolgálatot teljesítőre hárul. A harcosokkal mi megértetjük azt a lenini meghatározást, és őket mindeddig is ez vezérli: „A Vörös Hadsereg törvényeit és parancsait ne félelemből, hanem öntudattal hajtsd végre, tartsd fenn a fegyelmet mindenképpen”. Úgy gondolom, hogy e cikk keretében szükségtelen a katonai fegyelem szabályzat szerinti fogalmának, követelményeinek az ismertetése, mert ez mindenki előtt ismert.

Felidézésképpen közülük csak egy fogalmat hadd emeljek ki: „szigorúan őrködni a törvények betartásán és következetesen végrehajtani az esküben foglaltakat, a szabályzatok előírásait és az előljárók parancsait”.

Megítélésem szerint ez a parancsnoki önállóság és kezdeményező, alkotóképesség alapja, bázisa.

Egyet kell érteni Tyitakov ezredessel, aki a cikk szerzőjének gondolatain polemizál és kimondja annak lényegét, hogy a képzett tiszt előrelátása már olyan, hogy egy adott feladat várható végrehajtásának kimenetelét meg tudja mondani. A szabályzatok előírásainak meghatározott helyzetre való megállapításainak ismerete lehetővé teszi a parancsnok számára az önálló elhatározás meghozatalát a harc megvívása módszereinek és végrehajtásának optimális megválasztását, a harc megszervezése és az alegységek együttműködése formáinak egyértelműbb meghatározását.

Szabályzataink és segédleteink szigorú követelményei segítik a katonákat — ha úgy tetszik — a hadseregbeni rend szükségességének felismerésében is.

Az előbbieket alátámasztására egy példát ismertetek. Évek óta figyelemmel kísérjük Szamoljenkó tiszt munkáját. Elmondhatjuk, hogy szemünk előtt nőtt fel. Amikor magasabb beosztásba került, szigorúan megkövetelte a katonától, tisztektől és tisztesepektől az öltözködési szabályzat előírásainak maradékalán végrehajtását. Mondható az is, hogy ezek az „apróságok” nagyon messze vannak a harc kiképzés, harckészség követelményeitől. Először is azért, mert nem „nagy ügy”, de ugyanakkor nem is egyszerű elérni, hogy a személyi állomány teljes egészénél a jelvények, csillagok stb. egységesen legyenek elhelyezve, hogy az egyenruha úgy álljon mindenkin, mintha „ráöntötték” volna.

Sok parancsnoknál felvetődött a kérdés „hogyan hajtsuk ezt végre, ezt a követelményt”. Voltak közöttük, akik kétségbe vonták a feladat végrehajthatóságát. Szamoljenkó végig vitte azt, amit tervezett. A feladat végrehajtásába bevonta törzsfőnökét is, a párt- és komszomolszervezetet is felkereste, ismertette előttük az alegységeknél végrehajtandó feladat lényegét, továbbá azt, hogy az alegységeknél a munkát hol kell kezdeni. Meg kellett győzni a harcosokat és a tiszteket is a feladat fontosságáról.

A nagy szervező és meggyőző munka nem volt hiábavaló. A katonák a szó legszorosabb értelmében megváltoztak. A feladat végrehajtása után igazi katonáknak érezték magukat. A kemény munka eredményeként észrevehetően javult az alaki fegyelem, és mindezek összességében igen kedvezően hatottak a foglalkozások minőségére is.

Még egy esetet ismertetek a Szamoljenkó tiszt gyakorlatából. Harcászati gyakorlat előkészítését végezték. Kidolgozták az alegységek szigorú menetrendjét, a roham elfoglalásának terepszakaszáig. Kiadták a parancsot a motor indítására, a menet végrehajtása során azonban négy percet késték. Természetesen nem kell részletezni, hogy ez reális körülmények között mihez vezethetett volna.

Korábban az ilyen eseteket addig gyakoroltatják, amíg azt időben nem hajtják végre. Mindenekelőtt elemezte a késés okát és az alegységek részéről a menetfegyelem megsértését állapította meg. Szamoljenkó elhatározta, hogy század menetszlopokat hoz létre és a fő hangsúlyt a gépkocsivezetők előkészítésére helyezi (meg kell jegyezni, hogy jól felkészült gk. vezetői voltak). És itt valami kezdetét vette. Az egyik gépjármű megkezdte már a mozgást, a másik a motort indította, a harmadik pedig a

körletéből jött a gímű.-höz és így nem voltak képesek végrehajtani időre a feladatot.

Még rosszabb volt a helyzet a megállásoknál. Az egyik szdpk. „előre”, a másik „állj” vezényszavakat adta.

Az eset már a múlté, de többen felesleges időpazarlásnak tekintették az egész munkát. Szamoljenkó ebben a kérdésben is töretlen maradt. A gyakorlás során a harcjárművezetők megtanulták a parancs vételét a rádión, és azok pontos végrehajtását, képessé váltak a figyelem összpontosítására, következetesen betartották a távolságot a harcjárművek között. Egyszóval a gyakorlások után növekedett a menetfegyelem. Amikor ismét komplex feladatot hajtottak végre és gyakorolták roham terepszakasra való kikerkezést, minden jármű idejében érkezett meg. A gépkocsizó lövészek kiválóan ténykedtek. Szamoljenkó elvtárs tud az emberekkel együtt dolgozni és a pártszervezet segítségét is képes a cél érdekében jól igénybe venni. Az ő terveiben mindenkor a fegyelem kérdései foglalták el a döntő helyet, amely — ismert mindenki előtt, hogy — állandó kutatást igényel, következésképpen a kezdeményező és alkotóképesség az, amely a szabályzatok, segédletek és parancsok követelményeinek következetes és maradéktalan végrehajtására irányulnak.

Egy tanulást ismertetek a katonai lövészeiről. Az egyik század idejében kijutott az ellenség peremvonalára és „megrohamozta az ellenséget”. Általában minden a tervezet szerint ment, csak néhány cél „sértetlen” maradt annak ellenére, hogy a század tagjai jól képzett lövők voltak.

A századparancsnok azonnal megfejtette a rejtvényt, a néhány cél sértetlenségének az okát. Parancsot adott a célok ismételt leküzdésére. Ezután azt tapasztalta, hogy egyes célokat a lövők leküzdöttek, néhány cél azonban sértetlen maradt. Ez esetben hibás, természetesen a századparancsnok volt, annál is inkább, mert egy jól képzett kezdeményező, tapasztalt parancsnokként ismerték. A századparancsnok személyes fegyelmezetlensége is, mert egy fontos szabályzati követelményt sértett meg, mely szerint a harc feladat meghatározása előtt a szakaszok és a fegyverek között a célokat el kell „osztani”.

Az én személyes tapasztalatom, hogy sok hiányosság a feladat végrehajtásának eredménytelensége, a szabályzatok és segédletek előírásainak nem kellő ismeretéből adódik. A kezdeményezésnek és az önállóságnak meghatározott feltételek mellett a parancs ellenmondás nélküli végrehajtását tartom.

Az öntudatos szilárd katonai fegyelem „továbbra is” követelmény harcban — parancsnok hű szövetségeseiként — korszerű körülmények közötti fegyveres harc megvívására nagy hatóerejű és bonyolult eszközökkel rendelkezik, az öntudatos katonai fegyelem jelentősége csak meghatározódik. A fegyelem kiskövi megsértése is már az aleggység harckészültségében rést idézhet elő.

Ezért a szabályzatok ismerete és azok előírásainak pontos végrehajtásáért vívott harc valamennyi tiszt fő feladata. Ez elválaszthatatlan a harcok, tiszthelyettesek, a nép és párt ügye iránti hűség, haladó világmozgalom és a lelkes katonai tevékenységet hízósító tudatos nevelői te-

vékenységtől. Teljesen egyértelmű, hogy a parancsnoknak egyedül ilyen feladattal nehéz megbirkózni. Ebben a munkában igen fontos feladat hárul a politikai munkásokra, párt- és komszomolszervezetekre is.

A gyakorlat azt is mutatja, hogy egyes parancsnokok a hatalmukkal akarnak mindent megoldani a szabályzatban biztosított jogaikkal: ha a besorozott hibát követett el a munkában vagy a feladat végrehajtása során és az alegység gyenge értékelést kap a gyakorlaton, fegyelmileg vonják felelősségre. Ennek során egyik, vagy másik parancsnok nem gondolkodik azon, hogy arányban van-e a kiszabott fenyítés az elkövetett fegyelmezetlenség súlyával, nem lenne-e jobb az adott fegyelemsértést a kollektíva elé vinni. Természetesen az ilyen esetekben valakinek javasolni kell. Meg kell győződni arról is, hogy a katonák hogyan értik meg a parancsnokot.

Valahogyan összetalálkoztam az egyik zászlóaljparancsnok politikai helyettesével. A zászlóaljparancsnok nem régen került a zászlóaljhoz. Megkérdeztem tőle: hogyan dolgoznak együtt a zászlóaljparancsnokkal. Nagyon jól, válaszolt a zpk. pol. h. Úgy tűnt a válaszból, hogy minden rendben van. A beszélgetés során tisztázódott, hogy a zászlóaljparancsnok támaszkodik a párt- és komszomolszervezetre, valamint a politikai helyettesének véleményét minden esetben kikéri.

A tisztek felelősségre vonása előtt megbeszéli az elgondolását a párt-szervezet titkárával és a pol. h.-el. Nem fordult még olyan eset elő, hogy bárki is a felelősségre vonását igazságtalannak, embertelennek vagy elhamarkodottnak tartotta volna. Vegyünk egy mindennapos esetet. A zászlóalj végrehajtott egy sürgős feladatot. Három napon át éjjel-nappal dolgoztak az emberek és nagyon keveset aludtak. Az egyik fiatal tiszt elhatározta, hogy kipiheni magát úgy igazából és minden feladatot a helyettesére hagyott hátra.

Ez az eset a zászlóaljparancsnok tudomására jutott és magához rendelte az illetőt. A zászlóaljparancsnok pol. h. a kommunisták összehívását javasolta és az eset előttük való megtárgyalását. A kommunisták valamennyien fel voltak háborodva a fiatal tiszt önzőségén és bármilyen felelősségrevonással egyetértettek volna. Ugyanakkor mérlegelték a tiszt magatartását is, és az őszinte megbánását. A kommunisták meggyőződtek arról, hogy a fiatal tiszt teljes egészében felismerte a hibáját és őszintén megbánta a tettét. A parancsnok is tudomásul vette, nem alkalmazta vele szemben a fegyelmi jogkörét, hanem „csak” kioktatásban részesítette.

A másik alkalommal a zászlóaljparancsnok szigorúbban lépett fel. A menet előtt parancsot adott a löszerek járművekre történő felmálházására. Az egyik főhadnagy mindenki hallatára megjegyezte, hogy „ez a feladat a meghatározott időre nem hajtható végre”. A zászlóaljparancsnok tisztában volt azzal, hogy az idő a feladat végrehajtására nem éppen bőséges, de a jó munka szervezésével a meghatározott időre végrehajtható. Ezért a zászlóaljparancsnok igen határozottan utasította vissza a parancsbírált megjegyzést és szigorúan felelősségre vonta a tisztet.

Az ismertetett esetek önmagukért beszélnek. Az előbbi esetben a parancsnok átgondoltan alkalmazza az egyszemélyi vezetés jogait. Ésszerűen támaszkodik a kollektívára — és főleg a nagyobb esetekben még a párt-

bizottság segítségét is kéri — különösen tábori körülmények között, gyakorlatokon, amikor az alegységek mozgásban vannak és az egész állomány áttekinthetlenné válik és nem tudja, hogy a gyakorlótéren azok mit csinálnak.

A kommunisták és a politikai munkások a parancsok végrehajtóinak a példamutatói. Ők példát mutatnak a parancs ellentmondás nélküli, a parancsnok elgondolásának lelkes végrehajtásában és ugyanakkor mindent megtesznek a szabályzatok és parancsok követelményeinek megvalósításában, a fegyelmezetlenségek megelőzése érdekében.

A tapasztalt parancsnokok rendszerint a politikai munkásokkal együtt elemzik az egyes fegyelemsértéseket. Nagyon fontos, hogy a parancsnok mindig objektív maradjon és pontos értékelést adjon az alegység fegyelmi helyzetéről. Ha a fegyelmi helyzet értékelése nem a tényleges helyzetet tükrözi, akkor ellentétes hatást válthat ki az érintett alegység állományában.

Befejezésként meg kell jegyezni, hogy a személyi állomány nevelésének hatékonysága csak akkor biztosított, ha a parancsnokok a politikai munkásokkal együtt képesek nevelői kollektívák — tisztek, tiszthelyettesek — szemléletének szilárdítására, kialakítani mindennapi nevelői tevékenység egységes irányvonalát és módszereit úgy a gyakorló- és lőtereken, mint a gyakorlatok során, megértetve velük, hogy az alegységek szilárd fegyelme, a parancsnok és a szabályzatok követelményeinek maradéktalan végrehajtása, az állandó és magas színvonalú harckészség alapja.